

Rozalinda POSEA

GEORGE BAIULESCU
– ASPECTE DIN ACTIVITATEA DE PEDAGOG ȘI MEDIC LA BRAȘOV

George Baiulescu s-a născut la Zărnești în anul 1855. A fost al treilea copil al lui Bartolomeu Baiulescu. Tatăl său se trage din numeroasa familie a Baiuleștilor, având numele împrumutat de la muntele Baiul situat la poalele Bucegilor.

Bartolomeu Baiulescu s-a născut pe 11 iunie 1831 în Zărnești unde își începe studiile la școala primară din sat, trece la gimnaziul romano-catolic din Brașov. Cât timp a studiat la Brașov a locuit în casa lui Iacob Mureșianu¹. La terminarea studiilor gimnaziale, în 1849, intră la Seminarul Teologic din Sibiu. La întoarcere lucrează o perioadă ca învățător la Zărnești. În ianuarie 1851 se cunună la Biserica Sfântul Nicolae din Brașov cu Elena, fiică de negustor muntean refugiat la Brașov. În același an, în luna noiembrie a fost sfințit preot și este instalat la Zărnești².

În 1852 Bartolomeu Baiulescu deschide pe cheltuiala sa clasa a doua la școala din Zărnești. Instruiește copiii timp de trei ani chiar în propria locuință. Îndeamnă și îndrumă tinerii mai talentați din comună să-și continue studiile la liceul românesc din Brașov care se înființase de curând³. Este chemat și sprijinit de Șaguna să predice la biserica ridicată de grecii și românii din cetate. Participă la conflictul apărut între cele două etnii⁴. O parte dintre familiile române descurajate de problemele apărute între români și greci ridică o capelă provizorie. În anul 1872 se cumpără în Groaveri o grădină care va fi întrebuințată ca cimitir. Patru ani mai târziu în mijlocul grădinii se construiește capela din Groaveri, devenită tot mai neîncăpătoare⁵. Cu ajutorul românilor, la 20 septembrie 1896, s-a finalizat ridicarea bisericii cu hramul Adormirii Maicii Domnului din Cetate⁶. Cea mai intensă activitate legată de strângerea fondurilor necesare pentru construcția noului lăcaș a fost dusă de Bartolomeu Baiulescu. Începând cu anul 1864 preotul a predat gratuit religia elevilor ortodocși români, din anul 1876 începe să predea aceeași materie, tot gratuit, ucenicilor români de la școala de meserii⁷.

Cea mai însemnată operă a lui Bartolomeu Baiulescu a fost legată de înființarea *Asociațiunii pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români meseriași*. Același Bartolomeu Baiulescu începe prin intermediul ASTREI o campanie pentru combaterea alcoolismului⁸, efortul său în această direcție va fi preluat de fiul său, George Baiulescu.

Mama lui George Baiulescu, Elena se remarcă prin activitatea de redactor al revistei „*Familia*” unde publică rubrica *Pentru econoame* dând sfaturi practice femeilor române. A fost una din primele și cele mai active colaboratoare a *Reuniunii Femeilor Române din Brașov*. În timpul Memorandului a fost aleasă președintă a Comitetului politic al doamnelor române⁹. Munca în cadrul Reuniunii Femeilor Române a fost preluată mai târziu de fiica sa Maria B. Baiulescu, care s-a afirmat mai ales datorită talentului ei literar.

George Baiulescu, al treilea fiu al lui Bartolomeu și al Elenei, a studiat la Gimnaziul românesc apoi și-a continuat studiile la Viena, în cadrul Universității de medicină. S-a specializat pe balneologie. La Viena s-a aflat sub îndrumarea profesorului Wilhelm Winternitz. Doctorul vienez a

¹ Candid C. Mușlea, *Protopopul Bartolomeiu Baiulescu*, Brașov, Institutul de Arte Grafice „Astra”, 1938, p. 11.

² *Ibidem*, p. 13.

³ *Ibidem*, p. 14.

⁴ Conflictul se finalizează în fața instanței și a fost legat de neînțelegeri privind slujba religioasă oficiată în comun de către comunitatea românească și cea greacă la biserica Sf. Treime, ridicată de către ambele comunități.

⁵ *Ibidem*, p. 27.

⁶ *Ibidem*, p. 31.

⁷ Candid C. Mușlea, *op. cit.*, p. 33.

⁸ *Ibidem*, p. 45.

⁹ *Ibidem*, p. 51.

creat aici o clinică hidroterapeutică la care și-au făcut stagiatura medici din toată lumea. Modelul va fi pus în aplicare și în Germania¹⁰.

George Baiulescu își finalizează studiile universitare în anul 1886 când se reîntoarce la Brașov și este angajat ca medic al școlilor românești. Din anul școlar 1894/1895 devine și profesor de igienă la Gimnaziul românesc¹¹.

În cadrul activității de medic al școlii s-a ocupat de îngrijirea elevilor săraci și bolnavi. Tratatamentul pentru îngrijirea acestor elevi era gratuit. Tot pentru ajutorarea gratuită a școlărilor bolnavi corpul profesoral a înființat din anul 1888 o asociație specială numită *Fondul pentru ajutorarea școlărilor săraci și bolnavi*, la care își vor aduce contribuția numeroși brașoveni printre care și familia Baiulescu.

Ca profesor, George Baiulescu a predat igiena la clasa a VI-a școala reală, la început având alocate două ore pe săptămână¹².

Cursul de igienă era predat după un manual întocmit de V. Urechia și cuprindea: introducerea în igienă, apoi elevii aflau despre agenții atmosferici și influența lor asupra sănătății. Era prezentată în cadrul altei teme importanța curățeniei în locuințe și a îmbrăcămiții curate. O altă temă se referea la alimentație, apă și băuturi. Elevii erau învățați să-și păstreze igiena organelor senzitive. Tot în scop educativ profesorul Baiulescu le vorbea elevilor despre munca intelectuală și cea fizică. O altă temă făcea referiri la beneficiile exercițiului fizic și al odihnei¹³.

Începând cu anul școlar 1898/1899 cursul de igienă se restrânge la o oră pe săptămână, datorită modificării programei școlare¹⁴.

Cea mai intensă activitate a lui George Baiulescu s-a desfășurat pe tărâm medical atât în cadrul școlii dar mai ales în afara acesteia.

În cadrul Gimnaziului românesc medicul a înființat *Stabilimentul de Hidroterapie*, începând cu anul 1894. Clădirea stabilimentului a fost ridicată ca anexă la baia publică, cea care a adus un venit sigur Eforiei Școalelor Române încă de la construcția liceului românesc.

Băile de aburi cu diferitele dotări, dușuri reci și calde, cu bazinul mare cu apă rece, cu cel mai mic alimentat cu apă caldă, puteau fi folosite de elevii școlii cu preț redus, 50 de bani, o dată pe săptămână. Joia între orele 16-18 și de la 18-20 băile erau gratuite pentru toți elevii săraci ai școlii. Aceștia se aflau în evidența conducerii școlii și erau trimiși la baie în grupe de 20-25 elevi. Cu prescripție medicală Eforia dădea și concesiile speciale pentru băi gratuite elevilor avizați¹⁵.

George Baiulescu a lucrat ca medic al școlii până la începutul anului școlar 1917/1918. Pe alt plan, cel științific, doctorul a editat un manual de balneologie în care prezintă metodele terapeutice. Balneologia este parte a medicinei care studiază acțiunea curativă pe care o au apele minerale și cele nămolose asupra organismului uman.

Metoda terapeutică din care făcea parte și hidroterapia, electroterapia, masajul, mecanoterapia¹⁶, balneoterapia, climatoterapia, pneumoterapia și terapia inhalatorie a ajuns la sfârșitul secolului al XIX-lea într-un mare grad de dezvoltare. Hidroterapia, cea mai veche dintre metodele terapeutice a făcut în această perioadă progrese uimitoare. Ea a avut etape când a fost preamărită, altele când a fost

¹⁰ George Baiulescu, *Idroterapia medicală*, București, Institutul de Arte Grafice și Editura Minerva, 1904, p. 22.

¹¹ Coord. Ilie Moruș, *Cărturari brașoveni, sec. XV-XX*, Brașov, 1972, p. 22.

¹² *Anuarul XXXIV al gimnaziului mare public român de religiuina greco-orientală din Brașov, al Școalelor Centrale Primare. Pe al 48-lea an școlar 1897-1898*, publicat de Virgil Onițiu, Brașov, Tipografia Ciurcu&Comp, 1898, p. 27.

¹³ *Anuarul XXXVI al gimnaziului mare public român de religiuina greco-orientală din Brașov al școlii reale și al școalelor centrale primare pe anul jubiliar 1899-1900, al 50-lea an școlar al gimnaziului*, publicat de V. Onițiu, Brașov, Tipografia Ciurcu&Comp, p. 90.

¹⁴ *Ibidem*, p. 86.

¹⁵ *Anuarul XXXV al gimnaziului mare public român de religiuina greco-orientală din Brașov al școlii reale și al școalelor centrale primare pe anul 1901-1902*, Brașov, Tipografia Ciurcu&Comp, p. 36.

¹⁶ Este vorba de terapia prin masaj, prin gimnastică medicală, prin aparate mecanice, aplicată mai ales în boli articulare sau neuromusculare.

neglijată și uitată. În Evul Mediu balneologia a trecut printr-o lungă perioadă de empirism, apoi a fost scoasă din mâinile celor care nu aplicau și nu cunoșteau teoria, a șarlatanilor medicali pentru a intra în practica științifică odată cu perioada modernă. Această trecere s-a putut realiza și datorită lucrărilor unor medici francezi ca: Fleury Dalmas, Robin, Beni-Barde, a celor germani reprezentați prin Liebermeister și Zimssen sau a vienzului Winternitz de la care Baiulescu a studiat aplicarea acestei terapii. Acestor curente îi datorează tehnica hidroterapeutică baza fiziologică și științifică.

Datorită experienței câpătate Dr. Baiulescu scrie primul manual de hidroterapie editat în limba română¹⁷. Tratatul sau manualul începe cu descrierea procedurilor idriatice, influența acestora asupra sistemului nervos, a circulației sangvine, condițiilor morfologice ale sângelui, schimbului organic, respirației, forței musculare, temperaturii, secrețiilor și excrețiilor. Descrie stabilimentele de hidroterapie și instalațiile folosite. Doctorul face o prezentare a procedurilor idriatice, a celor folosite de școala vienză, de cea franceză și cea americană. Stabilimentele moderne sunt împărțite în două categorii: așezăminte care există numai pentru prescripții balneare iar bolnavii urmează tratamentul ca externi și stabilimentele care cuprind și locuințe unde se urmează un tratament idriatic mixt combinat cu alte metode fizice. Stabilimentele care cuprind și locuințe nu se construiesc în centrul orașelor ci la depărtare de acestea, în apropiere de regiuni muntoase, în stațiuni climaterice căutate pentru frumusețea lor naturală.

Dr. Baiulescu sugerează în opera sa condițiile necesare pentru amenajarea celor două tipuri de stabilimente, explică cum sunt folosite dotările, dar și modul în care trebuie tratați și primiți bolnavii.

Întregul studiu reflectă cunoștințele medicale temeinice pe care medicul le-a asimilat prin practicarea directă a tehnicii hidroterapeutice.

În anul 1908, Baiulescu editează la Brașov revista *Sănătatea. Foaie pentru igienă și medicină populară*. Revista a apărut bilunar iar caracterul ei reflectă o deschidere tot mai mare pe tărâm educativ. Publicația se adresează tuturor cititorilor, așa cum sugerează și titlul ei. Printr-o disertație scrisă pe înțelesul tuturor medicul încearcă să arate cât de importantă este informarea medicală, de fapt educația preventivă în eradicarea bolilor. Apar astfel articole cu titlul: *Despre microbi*, cu caracter informativ, *Despre vindecarea boalelor* un alt articol în care bolnavii sunt îndrumați să-și schimbe modul de trai și de nutriție. În acest sens sunt prezentate exemple de tratamente naturiste aplicate de diferiți doctori. În sens educativ este redat și articolul *Alcoolismul și tuberculoza* având sfaturi îndreptate împotriva abuzului de băuturi spirtoase și sugerând că alcoolismul este cauza cea mai periculoasă în contractarea tuberculozei¹⁸.

Preluând exemplul dat de tatăl său, George Baiulescu atrăgea atenția opiniei publice despre pericolul pe care îl reprezintă alcoolismul în societatea românească. Exemplul său în acest sens va fi aplicat și de alți doctori care au scris în presa locală despre flagelul reprezentat de bolile sociale. Pentru prevenirea acestor boli Baiulescu propunea ca soluție ferirea de băutură și grija față de igiena personală. Într-un oraș mare, cum era Brașovul în raport cu alte așezări ale Transilvaniei, pericolul reprezentat de aceste boli sociale era dat și prin apariția aglomerărilor, acele suburbii muncitorești care încep să devină adevărate probleme pentru medicina preventivă.

În fiecare număr al revistei *Sănătatea* apare un spațiu dedicat *Poștei redacției* unde Baiulescu răspundea prin sfaturi medicale. Prescria rețete și depista în funcție de simptomele descrise, boala existentă.

În vindecarea bolilor medicul brașovean a fost un adept al terapiei naturale. Asociații care aplicau astfel de metode, la sfârșitul secolului al XIX-lea erau în jur de 1000 în toată lumea, cu peste 100.000 de membri¹⁹. Locul unde se aplicau aceste metode naturale erau stabilimentele. Medicii

¹⁷ George Baiulescu, *op. cit.*, p. 10.

¹⁸ *Sănătatea. Foaie pentru igienă și medicină populară*, anul I, Brașov, 15 aprilie 1908, nr. 4, p. 4.

¹⁹ *Ibidem*, p. 1.

tradiționaliști ai acelei perioade s-au împotrivit acestui curent, respectiv al terapiei naturale. Oamenii de știință nu au vrut să recunoască aceste metode ca valoroase din punct de vedere științific²⁰, ceea ce denotă începutul afirmării științei în acest domeniu încă neconsacrat. Din punctul de vedere al medicului brașovean adevăratele mijloace terapeutice pentru tratarea bolilor cronice erau: „stimulenții numiți igienici, odihna, exercițiul, dieta în mâncăruri și băuturi, apele minerale, aerul și clima”. Baiulescu era neîncrezător în tratarea și vindecarea bolnavilor doar pe cale medicamentoasă. Cura naturală trebuia totuși urmată cu grijă „o baie rece aplicată fără pricepere unui bolnav cu febră poate să producă o pierdere rapidă a forțelor și o slăbire periculoasă bolnavului”.

În septembrie 1916 trupele române ocupă Brașovul, locuitorul primarului refugiat F. Fabritius a avut o consultare cu câțiva consilieri comunali sași și maghiari. În urma acestor tratative o delegație s-a prezentat la Dr. Baiulescu cu rugămintea ca împreună cu ei să-l întâmpine pe comandantul trupelor române. Baiulescu s-a deplasat pe jos în jurul orei 15,30, însoțit de locuitorul primarului refugiat și un grup de mai mulți consilieri români, sași și maghiari, la răspântia drumurilor dintre Hărman și Dârste, așteptând sosirea armatei române. La întâmpinarea acesteia s-a adresat cu îndemnul „*Bine ați venit!*”, colonelului Darvari și reprezentanților armatei române.

După intrarea armatei în Brașov, George Baiulescu a fost desemnat în funcția de primar. Era pentru prima dată de la înființarea orașului când la conducerea lui se afla un reprezentant al românilor²¹.

În decembrie 1916 se înapoiază prototopul săsesc la Brașov, Baiulescu este nevoit să se înroleze pe front ca medic locotenent-colonel, este încartiruit în tabăra de la Odessa²². Locuința sa din Cetate este parțial distrusă²³. La terminarea Primului Război Mondial, în decembrie 1918, Baiulescu se reîntoarce la Brașov. La data de 7 ianuarie 1919 este instalat ca prefect, iar a doua zi depune jurământul²⁴.

Pe 16 martie 1935, Gheorghe Baiulescu moare lăsând în urmă o îndelungată carieră consacrată mai multor planuri, de la cel educativ, medical, până la funcția oficială de reprezentant al tuturor locuitorilor orașului Brașov. În necrologul întocmit la moartea sa, spicuim din rândurile *Gazetei Transilvaniei*: „*de la prototopul Bartolomeu Baiulescu a moștenit o iubire nemărginită pentru neamul său oropsit*”²⁵.

Pentru meritele sale în război a fost decorat cu coroana României în gradul de Comandor. A rămas astfel în urma sa un bogat material cu caracter științific care a fost aplicat și mai târziu. În afara acestui material se remarcă munca cu caracter educativ pe care doctorul brașovean a dus-o în scop preventiv.

George Baiulescu – aspects from his activity as a teacher and doctor in Brasov

Abstract

George Baiulescu, the first Romanian mayor of Brașov, had an important contribution to the didactic and scientific activity. The most representative work in this field remained the one about the preventing work he dealt with as a professor of the Romanian Secondary School, more precisely when teaching Hygiene classes to students. Within the scope of the scientific activity, the doctor from Brașov published the first hydrotherapy book called „*Medical Idrotherapy*”. The methods applied

²⁰ *Sănătatea. Foaie pentru igienă și medicină populară*, anul I, Brașov, 1 mai 1908, nr. 5, p. 36.

²¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 175, 24 august 1916, Brașov, p. 2.

²² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 226, 15 decembrie 1916, Brașov, p. 1.

²³ *Glasul Ardealului*, nr. 25, 28 noiembrie 1918, Brașov, pp. 1-2.

²⁴ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 76, 17 aprilie 1919, Brașov, p. 1.

²⁵ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 22, 17 martie 1935, Brașov, p. 1.

by Baiulescu were used within the first establishment of this type opened in Braşov, in 1894. Another contribution of his was in connection with the initiative of the publishing the first newspaper from Braşov with medical and preventive character. We are talking about the publication called „*Health. Sheet for hygiene and popular medicine*”, published in 1908.